

Elektronik Sözleşmeler

E- SÖZLEŞME KAVRAMI

Sözleşme (akit – contract/agreement) iki tarafın karşılıklı olarak ve birbirine uygun iradeler sonucu oluşan hukuki ilişkidir. E-ticaret (E-commerce), İnternet üzerinden ve sadece elektronik iletişim araçları kullanılarak yapılır. E-ticaret, e-sözleşme ile icra edilir. Dolayısıyla elektronik araçlar yolu ile dijital teknoloji kullanılarak oluş-

turulan sözleşmelere genel olarak, e-sözleşme denilebilirse de; bazı elektronik uygulamaların özel olarak irdelenmesi gerekir:

ELECTRONIC DATA INTERCHANGE (EDI)

EDI, insan unsuru araya girmeden, sadece bilgisayarlar arasında yürütülen ve tamamlanan iş ilişkisidir. Her iki tarafın üzerinde anlaşığı ve kullandığı belli formatlara uyularak sürdürülen bir işlemdir. Bir tarafın bilgisayar aracılığı ile yolladığı mesaj, karşı taraftan da bilgisayar aracılığı ile kabul edilir ve gelen mesajın içeriği doğrultusunda yapılacak işlem yine ilgili kişilere bilgisayar aracılığı ile iletilir. Bu yöntem; özellikle satış noktalarına bağlı stok kontrol ve ikmal sistemlerinde kullanılmaktadır. Satışın yapıldığı kasadan aynı zamanda satılan malın stoklardan eksildiğini gösteren mesaj stok kontrol birimine gider, stok kontrol birimindeki bilgisayar gelen mesajlara göre hangi malın belirlenmiş stok seviyesinin altına düştüğünü algılar ve depoya ikmal uyarısında bulunur, depodaki bilgisayar da aldığı bu mesajı ikmal yapacak olan birime iletir. EDI, stok ikmalinden bankacılık uygulamasına kadar çok değişik alanlarda kullanılan tipik bir bilgisayar uygulamasıdır. EDI, anlatılan bu haliyle bir sözleşme şekli olmayıp yapılmış bir sözleşmenin yerine getirilmesinde kullanılan yöntemdir. Bu yöntem ile çalışacak tarafların öncelikle bir sözleşme yapmaları ve karşılıklı mesaj iletişiminde kullanacakları standartları tespit etmeleri gerekir. Bu sözleşme ise Trading Partner Agreement (TPA) olarak adlandırılmaktadır.

E-POSTA

E-POSTA, İKİ KİŞİ ARASINDA, elektronik/digital yoldan mesaj iletilmesidir. Bu işlemde insan unsuru tam anlamı ile mevcuttur. Bu itibarla e-postanın telex veya faks haberleşmesinden farklı bir yönü yoktur. E-posta yolu ile kurulan sözleşmeler, e-sözleşme olarak kabul edilmemektedir.

Bazı elektronik uygulamaların özel olarak irdelenmesi gerekir.

USENET

USENET GRUPLARI İÇİNDEKİ iletişim de yine e-posta yolu ile yapıldığından, bu yolla kurulan sözleşmeler de e-sözleşme tanımına uymaz.

WEB SAYFASI

WEB SAYFASI ÜZERİNDEN kurulan sözleşmeler ise gerçek anlamı ile e-sözleşmedir. Burada alıcı taraf tamamen "computerised" durumunda bulunan karşı akide muhatap durumundadır ve dolayısıyla da bir taraf önceden planlanmış şekilde ve "dijital" ortamda hareket etmektedir. Alıcı ise kendisine sunulan çerçevede içerisinde iradesini beyan etmektedir. Alıcının Web sayfası üzerinden beyanda bulunması veya e-posta yolu ile cevap vermesi için e-sözleşme niteliğini değiştirmez.

E- SÖZLEŞMENİN YAPILMASI AŞAMALARI

KLASİK ANLAMDA bir sözleşme, icap (offer) ve kabul (acceptance) aşamalarından geçerek kurulur. Bir tarafın sözleşme ilişkisi içerisine girmek amacı ve niyeti ile diğer tarafa yaptığı icap, muhatap tarafından kabul edilince sözleşme kurulmuş olur. Bazen ilişkiyi başlatan tarafın iradesi doğrudan doğruya bir icapta bulunmak olmayıp, karşı tarafı icapta bulunmaya teşvik etmek ise, bu tür davranışa da icaba davet (invitation to offer or invitation to treat) denilmektedir. İcap ile icaba davet şu şekilde ayrılabilir: Eğer karşı tarafa yöneltilen irade beyanı muhatapın kabulü halinde sözleşme ilişkisinin kurulmasını sağlayabilirse icap; bu niteliği taşııyorsa icaba davettir.

Yabancı yazarlar, genellikle Web sitesi yolu ile yapılan beyanları veya sunumları, icaba davet olarak kabul etmektedir. Türk hukuku açısından ise Web sayfasında arz edilen mal hakkında yeteri kadar tanıtıcı bilgi mevcut ve fiyat da belirtilmişse, bu hali Borçlar Kanunu m. 7/III anlamında icap olarak nitelendirebiliriz. Alıcının Web sayfasında gösterilen yöntem ve adımlara uyararak siparişte bulunması ise kabul beyanı sayılacaktır. Satıcının, alıcının kabul beyanına karşılık yolladığı ve bu beyanın alındığını gösteren mesajı kabul beyanı olarak nitelendirmek doğru değildir. Bu mesaj, alıcıya kabul beyanının alınmış olduğunu ve dolayısıyla akdin kurulmuş olduğunu beyan eden bir teyit mesajıdır.

Diğer bir önemli husus da, bu sözleşmenin hazırlar arasında mı yoksa gaipler arasında mı yapıldığının tayinidir. Burada BK'nun 4/II, 5. ve 10. maddelerini dikkate almak gerekecektir. Söz konusu hükümlerin birlikte incelenmesinden çıkan sonuca göre, gaipler arasındaki sözleşmeden bahsedebilmek için arada zaman ve mesafe unsurlarının bulunması gerekir. Tarafların karşılıklı müzakere edebilmek imkânı bulunduğu hallerde hazırlar arasında sözleşme var demektir. Bu bakımdan Web sayfalarından yapılan sözleşmeleri gaipler arasında yapılmış sözleşme; buna karşılık e-posta yoluyla yapılan söz-

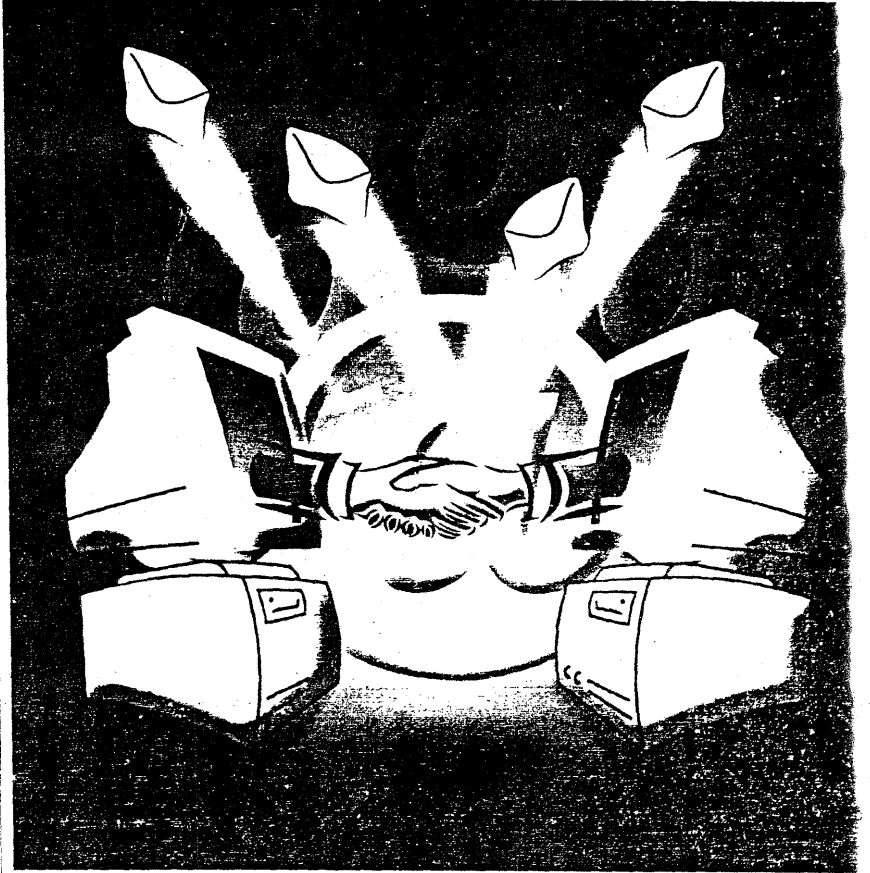
leşmeleri ise hazırlar arasında sözleşme olarak kabul etmek uygun olur.

BK m.10 hükmüne göre, gaipler arasında yapılan sözleşmelerde, sözleşme kabul beyanının, icapta bulunmuş olan tarafa ulaştığı (received) anda kurulmuş olur. Ancak, bu sözleşme kabul beyanının bu beyanda bulunan kişi tarafından yollandığı (despatched) andan itibaren hüküm ifade etmeye başlar. Dikkat edilirse, sözleşmenin bağlayıcı etkisi sözleşmenin kurulmasından daha önce ortaya çıkar (retroactivity).

Bu konuda UNCITRAL tarafından hazırlanmış yeknesak (uniform) kural tasarısında; mesajın gönderildiği an, verinin göndericinin kontrol ve denetim alanından çıktığı an olarak kabul edilmektedir. Mesajın muhatabın egemenlik alanının içine gelmesi, muhataba erişmesi ile aynı an olarak görülmektedir. Burada eğer muhatap belli bir bilgi sistemine sahip ise (a particular information system) verinin bu sisteme vardığı anda; veri bir başka sisteme gönderilmiş ise, bunun muhatap tarafından ele geçirildiği (retrieve) anda muhataba ulaştığı sayılır. Avrupa Topluluğu'nun hazırlık aşamasında olan e-ticaretle ilgili Direktif tasarısının 11. maddesine göre, icapta bulunan tarafın bağlı olduğu ISP' den kabul haberinin geldiğine dair uyarını aldığı zaman, sözleşme kurulmuş olmaktadır.

E-SÖZLEŞMENİN KONUSU MAL SATIŞI

BURADAKİ "MAL" kuşkusuz taşınır (menkul) eşyayı ifade etmektedir. Halihazır durumda taşınmaz malların e-ticaret konusu olması mümkün değildir. Bununla beraber, e-ticaretin konusunu oluşturan mal kavramını tanımlamak hiç de kolay değildir. Türk Hukuku açısından, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3/c hükmünde mal, "ticaret konusu taşınır eşya..." olarak tanımlanmıştır. Uluslararası satışlar ile ilgili Viyana Sözleşmesinde, mal (goods) kavramının tanımlanması yapılmamıştır. Avrupa Topluluğu Hukukunda, değeri para ile ölçülebilen ve ticari ilişkilerin konusunu teşkil edecek nitelikte bulunan tüm fiziki unsurlar, mal olarak kabul edilmektedir. Mal satışlarında, satıcı borcunu zorunlu olarak fiziki teslim sureti ile ifa edecektir. Alıcı ise satıştan doğan borcunu, kredi kartı veya banka havalesi ile

ödeyebileceği gibi, tarafların kararlaştıracağı başka bir yöntem ile de yerine getirebilir.

DİJİTAL ÜRÜN SATIŞI

DİJİTAL ÜRÜN SATIŞI (sale of digitised product) e-ticaretin tipik bir uygulamasıdır. Taraflar elektronik ortamda irade mutabakatına (consensus) varduktan sonra ürün Internet'ten otomatik olarak alıcının bilgisayarına yüklenmektedir (downloading). Bu tür işlemde her iki taraf da edimlerini elektronik yoldan yapmaktadırlar. Alıcı borcunu kredi kartı veya elektronik ödeme yöntemleri ile ödemekte, satıcı da dijital teknoloji vasıtasıyla ürün tesliminde bulunmaktadır. Dijital ürünler bazen deneme şartı ile satışa sunulmaktadır. Deneme süresinin sonunda alıcı, malı aldığı ve bedelini ödemeyi kabul ettiği taktirde, ürünü kullanmaya devam edebilmektedir. Böyle yapılmaz ise, ödeme süresinin sonunda dijital ürünü kullanım imkanı kendiliğinden ortadan kalkmaktadır.

HİZMET TEMİNİ SÖZLEŞMELERİ

BU TÜR İŞLEMLERDE, bir taraf diğerine karşı bir hizmeti sağlanmasını taahhüt etmektedir. Bunlar, havale, virman, EFT

v.b. gibi bankacılık hizmetleri olabilir gibi, otel rezervasyonu, uçak bileti tennisi gibi hizmetler de olabilir. Bankacılık hizmetlerinde alınan hizmet bedeli elektronik yoldan ödeme imkanı mevcuttur. Buna karşılık, konser bileti tennisi, otel rezervasyonlarında, verilecek elektronik talimatla hizmet edimi yerin getirilebilir. Bu son durumda hizmet tennisi borçlusunun fiziki bir eylemi gerçekleştirilirse de, bu durum sözleşmenin sözleşme olma niteliğini değiştirmez.

BİLGİ TEMİNİ

BU TÜR SÖZLEŞMELERDE belli bazı bilgilerin (uçak tarifeleri, sinema seanslar faizler, döviz kurları, borsa bilgileri v.b. gibi) karşı tarafın yararlanmasına veya kullanılmasına açık tutulması hali sözleşmenin ifası, bilgini Internet ortamında elde edilebilir olması ile yerine gelmiştir, ayrıca hizmeti sunanın fiili bir davranışta bulunması gerek yoktur. Alıcının hizmetin bedelini ödenmesi ise biraz da işin doğası gereği başlangıçta ve Internet yolu ile gerçekleştirilmektedir.

Avukat Dr. Mustafa Topaloğlu (avmtoglu@pcworld.com.tr), PC LIFE yazarlarından. E

PC WORLD

PCWORLD USA IN TÜRKİYE AYISIDIR

PC LIFE

GOVENE BİLE, KÖTÜNÜZÜ BİLİRSİNİZ. TEKNOLOJİ

YIL: 1, SAYI: 10

WWW.PCLIFE.COM

HABER YORUM

PDA Tabanlı Cep Telefonları

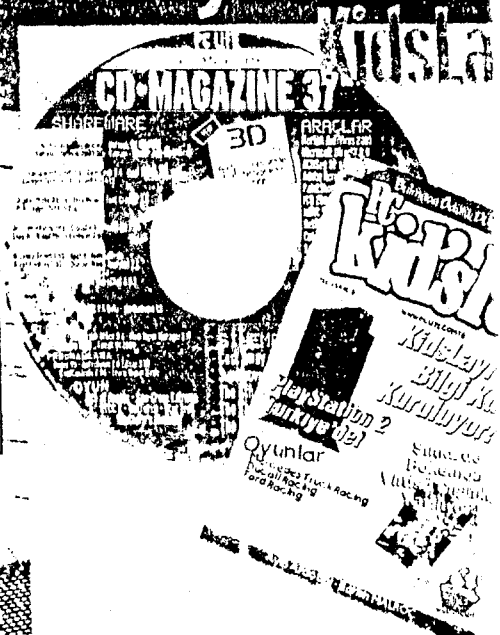
KAPAK KONUSU

Türkiye'de Pentium 4

Pentium 4

YENİ KRALLIK MI?

Intel 1997 yılından bu yana...
güncellenen piyasaya...
Intel Pentium Pro'yu...
varolan tartışmaların...
yeni tartışmalar...
bizim inceleme ve...
sonuçta götürdü?

İŞIK HIZINDA WEB ERİŞİMİ

2001'e Girerken Hızlı İnternet

MAKALELER
Rüya Gibi Ekranlar
Amphora'nın Gizemi

2001 FİLAS YENİLER
HP Jornada 720 ve Diğer PDA'lar, Laplink PCsyn
Ricoh CD-RW/DVD-ROM Sürücüsü, Acer Veriton F
HP E-PC İş Bilgisayarları, Executive Software Dis
Boston Acoustics ve Creative Labs Multikanal Ho
Creative Labs ve Philips Ses Kartları, Intuit Quick
2001 ve Web için QuickBooks, Logitech iFeel ve
Microsoft Trackball İşaret Cihazları

İNCELEMELER
Creative Blaster PC, Leadtek GeForce MX HDPro,
WS12EK, Pinnacle DV500, FIC Anakartlarda Novus T
Brother HL-1270, FOND İngilizce-Türkçe Sözlük,
CRW2100E, Samsung Syncmaster, HITACHI GD-71
SE6R, En Küçük TV-Out'lu GeForce

BUNLARI BİLİYOR MUSUN!
Windows 98 Registry, İnternet'ten Bedava Telefon
2000 Nasit Kullanılır?, Novell Netware Server'la
Ödev Kapağı Yapalım, İnternet'te Sohbet ve Sor

KÖŞELER
Dr. Hakkı Öcal, Pournelle, Pazarlama, Enform@
E-Hukuk, Delphi, Linux, Web Tasarımı, Masüstü
Photoshop, Grafik/Animasyon, SineFX, Web Kaşı
Entir Mizahı Sayfası, PC Market, Bits Pazarı, BT&

AYLIK OYUNLARI
Sacrifice, Rune ve PC LIFE Okurlarının Seçimind

